

Mertová, Petra

Příloha č. 2: Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice na léta 2011 až 2015

In: Mertová, Petra. *Mezioborová praktická studia*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014, pp. 146-174

ISBN 978-80-210-6986-2; ISBN 978-80-210-6989-3 (online : Mobipocket)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/131186>

Access Date: 01. 04. 2025

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice na léta 2011 až 2015

Úvod

Kulturní dědictví je důležitou součástí materiálního a duchovního bohatství České republiky. Kulturní dědictví je zdrojem kulturní rozmanitosti, vzdělanosti, utváří základ kulturní identity obyvatel této země. Ukazuje se, že má velký podíl i při využívání volného času a tím přispívá ke kultivovanosti obyvatel a napomáhá v boji proti rozličným sociálně patologickým jevům ve společnosti. Kulturní dědictví přispívá výrazně též k rozvoji ekonomiky České republiky, protože je motivací a podnětem pro rozvoj cestovního ruchu a podnikatelských aktivit. Můžeme konstatovat, že významně napomáhá celkovému rozvoji nejen jednotlivých obcí, ale též celých regionů. Tato fakta lze bezpochyby vztáhnout i na tradiční lidovou kulturu, která tvoří nedílnou, avšak specifickou součást kulturního dědictví. Specifikem tradiční lidové kultury je, že je živá a na rozdíl od dědictví hmotného se stále vyvíjí. Toto dědictví je tedy zároveň součástí tzv. živé kultury. Na tento dynamický aspekt výslovně upozorňuje Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví.

Přístup ke kulturnímu bohatství zaručuje všem občanům České republiky zejména Listina základních práv a svobod. Z toho plyne i povinnost státu vytvářet podmínky k tomu, aby občan mohl využívat nejen toto právo, ale i práva související. Zde je třeba zdůraznit zvláště povinnost pečovat všestranně o kulturní dědictví země, protože jeho zachování je podmínkou nutnou pro to, aby občan mohl toto své ústavní právo realizovat. Ve vztahu k tradiční lidové kultuře to znamená, že stát má pečovat o uchování a rozvoj rozličných projevů tradiční lidové kultury.

Předmětem této Koncepce je ve shodě s Úmluvou o zachování nemateriálního kulturního dědictví nemateriální složka tradiční lidové kultury. Jejimi jednotlivými prvky se rozumí především zkušenosti, znázornění, vyjádření, znalosti, dovednosti, jakož i nástroje, předměty, artefakty a kulturní prostory s nimi související, které společenství, skupiny a v některých případech též jednotlivci považují za součást svého nemateriálního kulturního dědictví. Pro nemateriální složku tradiční lidové kultury se v České republice běžně používá zkrácený pojem „tradiční lidová kultura“.

Cílem tohoto koncepčního materiálu je definovat nástroje účinnější péče o tradiční lidovou kulturu jako soubor určitých koordinovaných opatření, jejichž účelem je přispět k efektivnější identifikaci, dokumentaci, ochraně, využívání a předávání nemateri-

ální složky tradiční lidové kultury nastupujícím generacím. Při dosahování tohoto cíle je třeba usilovat o uplatňování principu rovných příležitostí žen a mužů, jak ve vztahu k uchování rozličných forem tradiční lidové kultury, tak v přístupu všech jednotlivců k nim. Základní cíl vláda České republiky definovala a podpořila již v Koncepci účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice, schválené usnesením vlády č. 571 ze dne 11.6.2003 na léta 2003–2010, a ve Státní kulturní politice České republiky na léta 2009–2014, kterou schválila svým usnesením č. 1452 ze dne 19.11.2009. Základním záměrem dosavadní Koncepce bylo vytvořit do roku 2010 systém péče, do něhož se zapojí státní i nestátní organizace a jednotlivci tak, aby přispěli k identifikaci, dokumentaci a ochraně dochovaných projevů tradiční lidové kultury, k jejich využití při obohacení současné kultury a předání těchto projevů dalším pokolením.

Část A.

Stručná analýza současného stavu

Vysvětlení pojmu a historie

I v současnosti se můžeme v životě společnosti setkat s rozličnými projevy tradiční lidové kultury. Dochovaly se však značně nerovnoměrně jak v různých regionech, tak v různých společenských vrstvách. Někde tak život společnosti jen zvolna a občas ovlivňují, jinde jsou jeho nedílnou součástí. Dochovaly se jak ve své podobě hmotné (a to movité i nemovité), tak i jako nehmotné statky, které se předávají ústním podáním a napodobováním z generace na generaci. V tom druhém případě se tak děje převážně v rodinách a různých místních a kulturních společenstvích, někdy však i díky školnímu a mimoškolnímu vzdělávání. Je třeba zdůraznit, že jevy nemateriální tradiční lidové kultury musíme vnímat jako významné a výrazné prvky historické paměti národa. Patří sem zejména hudba, tanec, lidová slovesnost, lidové divadlo, hry, obřady, obyčeje, zvyky, rozličné technologické dovednosti a postupy, řemeslná, lidová řemeslná a lidová umělecká výroba. Ve všech těchto projevech se uchovávají a z generace na generaci tradují místně nebo regionálně vymezené vědomosti a zkušenosti každodenního materiálního a duchovního života lidí, povědomí sounáležitosti s obcí, regionem nebo státem. Řada těchto projevů je ještě nedostatečně zdokumentována a není zajištěno její mezigenerační předávání. Hrozí tak nebezpečí ztráty těchto významných kulturních hodnot a tradic.

Jevy tradiční lidové kultury se neustále proměňují. Tento vývoj je přirozený, avšak především nehmotná část tradiční lidové kultury podléhá – už s ohledem na svou povahu – rychlým proměnám a až příliš často i naprostému zániku. Děje se tak hlavně vinou narůstajícího tlaku standardizované mezinárodní masové kultury. Nezanedbatelnou roli zde hraje též velký pokrok v oblasti informačních technologií a systémů. Právě proto je nutno alespoň nemateriální fenomény tradiční lidové kultury dokumentovat a redokumentovat, aby nedocházelo ke ztrátě paměti národa a místních společenství, aby bylo zajištěno mezigenerační předávání a revitalizace, případně aby nedocházelo tímto vývojem k ochuzení tradic. Nový nános může naopak vést k nežádoucí unifikaci a ke ztrátě toho, co je pro tradiční lidovou kulturu typické – její rozmanitosti. Oslabení naší kulturní rozmanitosti je ve svém důsledku oslabením kulturní rozmanitosti evropského společenství se všemi důsledky, které z tohoto vyplývají: oslabení turistického ruchu, sebeidentifikace, reprezentace místních společenství, případná ztráta vědomí sounáležitosti atp. Nejúčinnějším způsobem uchování kulturního dědictví je, aby je nositelé těchto tradic postupně předávali svým pokračovatelům.

Jevy tradiční lidové kultury jsou předmětem studia etnologů (národopisců) a jsou zaznamenávány a zpřístupňovány veřejnosti jak v řadě odborných institucí, tak i v práci občanských sdružení a jednotlivců. Dříve se tak dělo v převážné míře výběrově a nesystematicky. Až končící Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice na léta 2003–2010 se do tohoto procesu pokusila vnést jistou systematickosti. Lze konstatovat, že úspěšně. Předkládaný materiál by měl na tyto snahy navázat a prohloubit je.

Mezinárodní souvislosti a vývoj v posledních letech

Nutnost ochrany kulturního dědictví si uvědomují státy na celém světě. Velké úsilí vynakládá na tomto poli UNESCO. V roce 1989 schválilo 25. zasedání Generální konference UNESCO „Doporučení k ochraně tradiční a lidové kultury“. V naší zemi se v roce 1995 uskutečnila první mezinárodní porada expertů UNESCO ze zemí střední a východní Evropy o plnění Doporučení v zúčastněných zemích. Následovala série dalších regionálních porad nejen u nás, ale i v jiných částech světa. Vyvrcholením těchto odborných expertních porad bylo v roce 1999 celosvětové shromáždění ve Washingtonu, jež přijalo „Akční plán na ochranu a rozvoj nehmotného kulturního dědictví“, který naznačil nejdůležitější kroky k ochraně ohrožených fenoménů nehmotného kulturního dědictví, tedy i některých projevů lidové kultury.

V souladu s vládní „Kulturní politikou v České republice“ byla v roce 2002 zpracována „Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice“, která svým cílem implicitně navázala na posledně uvedený dokument z Washingtonu. Vláda ji projednala a schválila svým usnesením č. 571 ze dne 11.6.2003. Tímto aktem vláda vzala za svůj zájem odborné a laické veřejnosti i územních samospráv. Konkrétními opatřeními vyjádřila povinnosti státu, vyzvala rozličné nestátní organizace a občanská sdružení ke spolupráci na ochraně této části kulturního dědictví a dala v tomto směru doporučení dalším orgánům veřejné správy na nižších stupních. V souboru opatření jsou vyznačeny konkrétní kroky směřující k efektivnější identifikaci tradiční lidové kultury, její systematické dokumentaci, uchování a předávání dalším generacím, jakož i k její prezentaci veřejnosti u nás i v zahraničí. V návaznosti na tuto Koncepci vznikly i další zásadní materiály. Jedná se zejména o projekt „Identifikace a dokumentace jevů tradiční lidové kultury v České republice“, praktickou příručku „Problematika právní ochrany děl umělecké a řemeslné výroby“ a sborník „Problematika prezentace a medializace tradiční lidové kultury v České republice“.

32. zasedání Generální konference UNESCO přijalo dne 17.10.2003 „Úmluvu o zachování nemateriálního kulturního dědictví“, na jejíž přípravě se podíleli i čeští experti. Protože příprava Úmluvy se časově kryla s pracemi na naší Koncepci účinnější péče o tradiční lidovou kulturu, podařilo se do Koncepce zapracovat i podněty z pří-

pravných jednání k Úmluvě. Oba materiály se tak do značné míry překrývají. Ukázalo se to jako výhoda. Česká republika se stala smluvní stranou Úmluvy až v roce 2009, avšak díky zmíněné Koncepci měla již vytvořeny předpoklady pro její plnění.

Všechny tyto skutečnosti dokládají, že Česká republika v porovnání s ostatními státy stojí stále v popředí úsilí o zachovávání vlastních tradic lidové kultury. Toto její mezinárodní postavení bylo potvrzeno v červnu 2010 jejím zvolením do Mezivládního výboru pro zachování nemateriálního kulturního dědictví, který řídí provádění Úmluvy.

Po přijetí „Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice“ bylo třeba pověřit na národní úrovni a na regionální úrovni vybrané stávající odborné instituce funkcí informačních, školicích a metodologických pracovišť pro dokumentaci tradiční lidové kultury a péči o ni. Na celostátní úrovni pověřilo Ministerstvo kultury touto úlohou Národní ústav lidové kultury ve Strážnici (2004) a na regionální úrovni kraje a krajské úřady pověřily vybraná muzea (2004–2008). Regionálními odbornými pracovišti pověřenými péčí o tradiční lidovou kulturu v krajích (dále jen regionální pracoviště) se staly tyto instituce:

- Hlavní město Praha: Muzeum hl. m. Prahy
- Středočeský kraj: Regionální muzeum v Kolíně
- Jihočeský kraj: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích
- Plzeňský kraj: Vlastivědné muzeum Dr. Hostaše v Klatovech
- Karlovarský kraj: Muzeum Cheb, p. o. Karlovarského kraje
- Ústecký kraj: Regionální muzeum v Teplicích
- Liberecký kraj: Muzeum Českého ráje Turnov
- Královéhradecký kraj: Muzeum východních Čech v Hradci Králové
- Pardubický kraj: Národní památkový ústav, ú. p. Pardubice, *detašované pracoviště Správa souboru lidových staveb Vysočina*
- Kraj Vysočina: Muzeum Vysočiny Třebíč
- Jihomoravský kraj: Masarykovo muzeum v Hodoníně
- Zlínský kraj: Slovácké muzeum v Uherském Hradišti
- Olomoucký kraj: Vlastivědné muzeum v Olomouci
- Moravskoslezský kraj: Muzeum Těšínska (Český Těšín) a Muzeum Novojičínska (Nový Jičín)

Tato regionální pracoviště se stala odbornými garanty péče o tradiční lidovou kulturu v jednotlivých krajích. Od roku 2005 vyhlašuje Ministerstvo kultury výběrová dotační řízení, do nichž se mohou hlásit se svými projekty právě pověřená regionální pracoviště. Zřízení regionálních pracovišť orgány územních samospráv se projevilo jako velice prozřetelný a zásadní krok, protože vznik sítě těchto pracovišť, výsledky

jejich práce a spolupráce s orgány územní samosprávy, vzájemná spolupráce regionálních pracovišť s NÚLK a Ministerstvem kultury přináší trvale příznivé výsledky.

Mimo tuto síť se významně podílejí na plnění úkolů Konceptce muzea zřizovaná Ministerstvem kultury (zejména Národní muzeum, Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, Moravské zemské muzeum) a další jím zřizované instituce (Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, Národní památkový ústav, Národní filmový archiv). Velmi přínosné jsou pro realizaci Konceptce mnohé projekty Etnologického ústavu Akademie věd, etnologických pracovišť vysokých škol, České národopisné společnosti, vybraných občanských iniciativ, měst a obcí.

Výsledky plnění úkolů Konceptce jsou každoročně zveřejňovány ve výročních zprávách výše uvedených institucí a také pomocí internetových domén www.nulk.cz, www.lidovakultura.cz a www.lidovaremesla.cz.

Na poli identifikace jevů tradiční lidové kultury probíhá od roku 2006 na celém území České republiky dotazníkový výzkum, na němž se podílejí pověřená regionální pracoviště. Výsledky tematicky zaměřených dotazníků jsou každoročně zpracovány jednak za celou Českou republiku, jednak za každý kraj samostatně. Takto je vytvořena obsáhlá databáze o současné podobě tradiční lidové kultury v České republice.

Pro potřeby úkolů Konceptce byl za podpory Ministerstva kultury v roce 2005 sestaven heslář pojmů, který byl o rok později vydán jako pracovní pomůcka pod názvem „Identifikace a dokumentace jevů tradiční lidové kultury v České republice“. V roce 2007 byla Etnologickým ústavem AV ČR, v. v. i., vydána třídílná publikace „Lidová kultura: Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska“ a ve sledovaném období řešeny projekty cíleného výzkumu: Nositelé tradic – Žijící a oživené lidské poklady (2000–2004) a Žijící lidské poklady – Nositelé tradic II (2005–2009). Ke stěžejním výstupům těchto projektů patří obsáhlá filmová dokumentace vybraných oblastí tradiční lidové kultury, která čítá 20 půlhodinových a jeden celovečerní etnologický dokumentární film. Dále byly Etnologickým ústavem AV ČR, v.v.i., uskutečněny významné dokumentační práce a publikovány dva svazky Národopisného atlasu Čech, Moravy a Slezska.. Národní ústav lidové kultury ve spolupráci s Etnologickým ústavem AV ČR, v. v. i., uspořádal pracovní terminologický seminář „Etnologie – současnost a terminologické otázky“ (2008) a poté obě instituce zahájily přípravné práce na vydání Malého etnologického slovníku.

V roce 2008 byl s ohledem na Úmluvu Příkazem ministra kultury č. 41/2008 zřízen Seznam nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky, k němuž byl vydán metodický pokyn. V roce 2009 byly do seznamu zapsány první čtyři položky (Slovácký verbuňk, Vesnické masopustní obchůzky a masky na Hlinecku, Jízda králů na Slovácku a Sokolnictví – umění chovu dravců, jejich ochrany, výcviku a lovu s nimi).

Na webových stránkách www.lidovakultura.cz jsou veřejnosti zpřístupňovány rozmanité přehledy akcí zacílených na uchování, prezentaci a šíření projevů tradiční lidové kultury, jsou zde také informace o činnosti a složení Národní rady pro tradiční lidovou kulturu, která je poradním orgánem ministra kultury, a o Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky. Je tu i soupis institucí a organizací zabývajících se problematikou tradiční lidové kultury.

Na poli uchovávání tradiční lidové kultury se jako důležité jeví využívání vybraných projevů tradiční lidové kultury při výchovně vzdělávacím procesu ve školách. Zde hraje nezastupitelnou roli Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Národní ústav lidové kultury ve spolupráci s Národním informačním a poradenským střediskem pro kulturu a Folklorním sdružením ČR organizuje čtyřsemestrální rekvalifikační kurz s názvem Škola folklorních tradic, který je významnou aktivitou vedoucí k uchování tradic lidové kultury. Národní ústav lidové kultury dále připravuje pro školy všech stupňů specializované pořady v Muzeu vesnice jihovýchodní Moravy. Obdobným způsobem postupují i další muzea v celé České republice.

Nezanedbatelnou roli v oblasti uchovávání a prezentace tradiční lidové kultury sehrává Ministerstvo obrany, které zřizuje Vojenský umělecký soubor Ondráš. Tento soubor se ve své činnosti zabývá uchováváním a rozvíjením vybraných prvků tradiční lidové kultury a kulturního dědictví. Zaměřuje se na zaznamenávání prvků a aspektů tradičních kulturních projevů, zejména souvisejících s vojenskou tematikou (písňové, hudební, taneční, popř. kombinované projevy apod.). Tento tematický okruh bude nově ve smyslu této koncepce systematicky a principiálně mapován, dokladován a prezentován s cílem obrodit a posílit osobnostní i národní vztah k těmto artefaktům pozitivního kulturního dědictví.

Mimořádný význam v uchovávání tradiční lidové kultury má udělování titulu „Nositel tradice lidových řemesel“ dle nařízení vlády č. 5/2003 Sb., o oceněních v oblasti kultury, udělovaných Ministerstvem kultury, ve znění pozdějších předpisů. Je to zvláštní forma ocenění lidových řemeslníků, jejich dovedností, znalostí postupů a technologií tradičních lidových řemesel, zvláště těch, jimž hrozí zánik. Dosud tak ministr kultury ocenil 45 vybraných řemeslníků. Toto ocenění a následná možnost držitelů titulu ucházet se o dotaci Ministerstva kultury na prezentaci svého řemesla jsou zároveň podporou drobného podnikání. Český projekt Nositel tradice lidových řemesel je mezinárodně velmi ceněnou národní variantou světového programu UNESCO „Žijící lidské poklady“. K této formě veřejného oceňování lidových řemeslníků s výjimečnými rukodělnými hodnotami se v průběhu naplňování koncepce připojila některá města, která oceňují lidové tvůrce na místní či krajské úrovni (např. město Uherské Hradiště uděluje takovým řemeslníkům Cenu Vladimíra Boučka za zachování a rozvoj tradiční lidové výroby v regionu).

K šíření, prezentaci a předávání hodnot tradiční lidové kultury je možné uvést dlouhou řadu výstav s projevy lidové kultury v řadě muzeí a skanzenů, speciálních pořadů, výchovných koncertů, folklorních festivalů a slavností, předvádění lidových obřadů, obyčejů, zvyků, tradičních řemesel a technologií lidové umělecké výroby. Byla též vydána řada publikací, často s podporou Ministerstva kultury, krajů i měst a obcí. Šíření a prezentace projevů tradiční lidové kultury je významně podporováno grantovými systémy místní, krajské i centrální státní správy a samosprávy. Mimořádné místo mezi všemi počiny zaujímá výstava „HOMO FABER – člověk tvůrce“, realizovaná v únoru 2009 Národním ústavem lidové kultury v sídle UNESCO v Paříži u příležitosti předsednictví České republiky Radě Evropské unie. Výstava prezentovala na vysoké úrovni péči o tradice lidových řemesel v České republice.

Na prezentaci a předávání hodnot tradiční lidové kultury se nezastupitelnou měrou podílejí různé občanské iniciativy. Tyto iniciativy jsou v mnoha regionech pravidelně podporovány z veřejných rozpočtů. Výjimečné místo v oblasti prezentace lidové hudby a tance zaujímá Folklorní sdružení České republiky, které má celostátní působnost a sdružuje převážně folklorní soubory, pořadatele folklorních festivalů, ale i další zájemce o tradiční lidovou kulturu (www.folklornisdruzeni.cz), aktivně působí i v oblasti mezinárodní spolupráce.

Značné úsilí je věnováno také mezinárodní spolupráci při péči o projevy tradiční lidové kultury. Děje se tak především v rámci spolupráce s UNESCO, zeměmi Visegrádského seskupení a nevládními světovými organizacemi jako jsou CIOFF (International Council of Organizations of Folklore Festivals and Folk Arts – Mezinárodní rada organizátorů folklorních festivalů a lidového umění) či IOV (International Organization of Folk Art – Mezinárodní organizace pro lidové umění), IGF (International Union of Folklore Association – Mezinárodní unie folklorních sdružení), ale též ICOM (International Council of Museums – Mezinárodní rada muzeí), AEOM (Association of European Open Air Museums – Asociace evropských muzeí v přírodě) atd. Spolupráce však probíhá i na regionální a lokální úrovni.

Při plnění úkolů Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice se podařilo položit základy nového systému odborné práce při identifikaci, dokumentaci, uchovávání, šíření a prezentaci projevů tradiční lidové kultury a zároveň jej stabilizovat. Na tento systém navazuje svými opatřeními Koncepce na další léta. Systém se tím jednak prohloubí, jednak se podaří vytěžít maximum z již získaných dat a zúročit tak i finanční prostředky vložené do úkolů Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice za léta 2003–2010. Končící Koncepce je totiž výborným výchozím bodem k dalšímu úsilí při péči o uchování a další rozvoj tradic lidové kultury u nás. Česká republika je jednou z mnoha zemí, které pokládají své nemateriální kulturní dědictví za stejně důležité jako památky hmotné.

Vstupy pro novou koncepci, jak již bylo shora uvedeno, tvoří jednak Úmluva, jednak mezinárodní prováděcí pravidla, která k ní přijalo Valné shromáždění stran této Úmluvy, dále pak dosažené výsledky při realizaci dosavadní koncepce platné do roku 2010. K nové koncepci také významně přispěly v předstihu uspořádané dvě mezinárodní expertní pracovní porady zemí střední a východní Evropy, konané v České republice za podpory UNESCO. Porada v roce 2005 byla zacílena na tvorbu národních politik zaměřených na zachování a podporu tradiční lidové kultury jako důležité složky nemateriálního kulturního dědictví. Jejím základem byla výměna názorů, zkušeností poznatků o aktuálním stavu ochrany tradiční lidové kultury v jednotlivých účastnických státech. Porada v roce 2009 byla zaměřena na tzv. metodiku zpracování plánů péče o fenomény tradiční lidové kultury zapsané do Reprezentativního seznamu nemateriálního kulturního dědictví lidstva. Obě tyto porady navázaly na sérii mezinárodních porad uskutečněných v České republice v období 1995–1999.

SWOT analýza – silné a slabé stránky péče o tradiční lidovou kulturu v České republice

Silné stránky

- v naší zemi nadále existuje obecně velké bohatství živé a dochované tradiční lidové kultury,
- v některých regionech je dosud nemateriální tradiční lidová kultura živá a je součástí každodenního života,
- péči o tradiční lidovou kulturu je pověřen NÚLK a regionální pracoviště se sítí dobrovolných spolupracovníků a spolupracujících institucí, s jejichž pomocí se postupně buduje koordinovaný systém péče o tradiční lidovou kulturu,
- nadále se úspěšně realizuje národní projekt Nositel tradice lidových řemesel,
- je posílena návaznost na sféru materiálního kulturního dědictví,
- velkou pomocí je příznivé přijetí záměrů koncepce odbornou a širokou veřejností a veřejnou správou,
- aktivní podíl dobrovolných spolupracovníků, jimž je poskytována soustavná metodická pomoc,
- daří se získávat finanční prostředky pro podporu výzkumu, vývoje a inovací v oblasti péče o nemateriální kulturní dědictví,
- úspěšně se rozvíjí spolupráce s vědeckou sférou, zejména s Akademií věd České republiky,
- daří se hledat nové způsoby podpory činnosti fyzických osob prostřednictvím programu tvůrčích a studijních stipendií v oblasti ochrany tradiční lidové kultury,
- je zajištěna svoboda umělecké tvorby bez direktivních zásahů,

- díky aktivitám občanských sdružení dochází k bohaté prezentaci vybraných prvků tradiční lidové kultury v rámci folklorního hnutí; s tím souvisí, že Česká republika se může pyšnit světově ojedinělým systémem folklorních přehlídek a festivalů,
- je vytvořena právní garance péče o nemateriální tradiční lidovou kulturu přijetím Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví, která má v českém právním řádu povahu zákona.

Slabé stránky

- seznamování s tradiční lidovou kulturou a jejím významem je stále nedostatečně zahrnuto nejen do základního vzdělávání ve školách, ale i do organizované mimoškolní výchovy,
- špatný technický stav drobné lidové architektury, především sakrální movité předměty, náležející do okruhu tradiční lidové kultury, jsou dále ohroženy krádežemi a nelegálním vývozem,
- potřeba finančních prostředků přesahuje možnosti veřejných rozpočtů,
- výsledky výzkumů nejsou dosud v dostatečné míře zpřístupňovány široké veřejnosti,
- využití elektronických databází zatím neodpovídá možnostem dostupných informačních technologií,
- ohrožení tradičních lidových řemesel tlakem masové produkce tuzemského i cizozemského kůže,
- nekvalitní veřejná prezentace a případné zneužívání fenoménů tradiční lidové kultury vede k znevážení tradiční lidové kultury a k záměně těchto statků při jejich prezentaci za prázdnou nápodobu
- prezentace tradiční lidové kultury v českých médiích je stále nedostatečná, přestože státní instituce i občanská sdružení trvale vyvíjejí tlak na to, aby se tato situace změnila.

Příležitosti

- zájem cestovního ruchu o oblast tradiční lidové kultury,
- trvalý zájem veřejnosti o muzea v přírodě jako místa spojující prezentaci hmotné a nehmotné tradiční lidové kultury v regionech ve specifickém prostředí jejich objektů a areálů;
- zájem samospráv na využití tradiční lidové kultury pro vlastní prezentaci, reprezentaci a identifikaci,
- zájem místních společenství a občanské společnosti vůbec o tuto část kulturního dědictví,
- volný prostor na trhu s řemeslnými výrobky, který mohou zaplnit lidová řemesla a lidová umělecká výroba,

- možnost využití místních tradic lidové kultury pro školní vzdělávání dětí a mládeže (rámcové vzdělávací programy),
- zájem fakult vysokých škol, na nichž se nevyučuje etnologie/etnografie jako hlavní obor, o využití znalostí z oblasti péče o tradiční lidovou kulturu v učebním plánu.

Hrozby

- nedostatečný počet kvalifikovaných odborných pracovníků a dobrovolných spolupracovníků,
- nedostatečné ekonomické a materiální zázemí ve veřejné i soukromé sféře,
- šíření věcně nesprávných informací o jevech tradiční lidové kultury masovými, zejména elektronickými sdělovacími prostředky,
- pokles povědomí o tradiční lidové kultuře, regionálních a národních dějinách, identitě a kontinuitě českého kulturního prostředí,
- pokles obecné estetické úrovně.

Část B.

Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice na období 2011 až 2015

1. Předmět péče

Ve shodě s Úmluvou o zachování nemateriálního kulturního dědictví, která je platná pro Českou republiku od 18. května 2009, se v podmínkách České republiky nemateriálním dědictvím rozumí zejména nemateriální složka tradiční lidové kultury. Jejimi jednotlivými prvky se dle Úmluvy rozumí zkušenosti, znázornění, vyjádření, znalosti, dovednosti, jakož i nástroje, předměty, artefakty a kulturní prostory s nimi související, které společenství, skupiny a v některých případech též jednotlivci považují za součást svého nemateriálního kulturního dědictví. Toto nemateriální kulturní dědictví, předávané z pokolení na pokolení, je společenstvími a skupinami lidí neustále přetvářeno v závislosti na jejich prostředí, na jejich interakci s přírodou a na jejich historii, je znakem jejich identity a kontinuity, podporuje takto úctu ke kulturní rozmanitosti a lidské tvořivosti.

Takto vymezená tradiční lidová kultura se projevuje zejména v těchto oblastech:

- ústní tradice a vyjádření;
- interpretační umění;
- společenské zvyklosti, obřady a slavnostní události;
- vědomosti a zkušenosti týkající se přírody a vesmíru;
- dovednosti spojené s tradičními řemesly.

Pro účely této koncepce se berou v úvahu pouze prvky tradiční lidové kultury slučitelné s právními normami týkajícími se lidských práv, jakož i se zásadami vzájemné úcty mezi společenstvími, skupinami i jednotlivci, včetně rovného postavení žen a mužů, a trvale udržitelného rozvoje.

2. Cíl péče

Základním cílem je podpořit uchování dosud existujících projevů tradiční lidové kultury a předat je příštím generacím. K tomu budou směřovat opatření, jejichž plnění bylo započato v minulém období:

- pokračovat v identifikaci a dokumentaci jevů tradiční lidové kultury a tento proces považovat za kontinuální vzhledem k proměnám tradiční lidové kultury;
- vést a doplňovat Seznam nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky jako nástroj péče o nejvýznamnější jevy tradiční lidové kultury České republiky

republiky; užívat ho jako nástroj záchrany pro ty z nich, které jsou ohroženy zánikem;

- zavést podobné seznamy regionálně nejvýznamnějších nemateriálních statků tradiční a lidové kultury i v krajích, vytvořit pro ně společnou metodiku²⁶;
- průběžně doplňovat vytvořené funkční elektronické databáze v oblasti tradiční lidové kultury; jejich obsah více popularizovat, využít při tom pomoci médií;
- popularizovat srozumitelnou formou výsledky výzkumů, aby byly přístupné odborné a široké veřejnosti a využitelné pro výuku ve školách;
- v zájmu uchování tradiční lidové kultury důsledně prosazovat tradiční lidovou kulturu do rámcových vzdělávacích programů a do ostatních výchovně vzdělávacích forem;
- nadále využívat formy veřejného oceňování v zájmu předávání tradiční lidové kultury;
- prohloubit prezentaci tradiční lidové kultury a nových poznatků prostřednictvím odborných institucí a médií;
- podporovat vznik tzv. profesních etických kodexů vypracovávaných nevládními organizacemi pro přístup a zacházení s dědictvím tradiční lidové kultury;
- inspirovat se mezinárodně doporučovanými osvědčenými postupy pro péči o tradiční lidovou kulturu a důsledně implementovat Úmluvu do praxe.

3. Nástroje

K naplnění těchto cílů budou využity zejména nástroje, které se v období plnění předchozí koncepce osvědčily jako efektivní, zajímavé a perspektivní. Jsou to zejména ekonomické nástroje ve formě programů v oblasti:

- a) grantové podpory tradiční lidové kultury na úrovni obcí, krajů a Ministerstva kultury – významně napomáhají plnění úkolů příspěvkových organizací Ministerstva kultury a regionálních pracovišť pro péči o tradiční lidovou kulturu, projektům právnických a fyzických osob, s preferencí pro projekty týkající se statků zapsaných do Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky;
- b) výzkumu a vývoje – dobíhající institucionální podpora řešení výzkumných záměrů státními příspěvkovými organizacemi zřizovanými MK a účelová programová podpora pro jiné odborné subjekty prostřednictvím Ministerstva kultury do roku 2011; od r. 2011 nový typ institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj

²⁶ Společná metodika bude vycházet z příkazu Ministra kultury č. 41/2008, kterým se zřizuje Seznam nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky, a z metodického pokynu Ministerstva kultury pro vedení tohoto seznamu č.j. 3161/2009 ze dne 18. března 2009.

výzkumných organizací zřizovaných MK a dalšími institucemi; zahájení účelové podpory výzkumu v rámci Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI) na léta 2011–2017;

c) poskytování tvůrčích a studijních stipendií Ministerstva kultury v oblasti tradiční lidové kultury pro fyzické osoby se zaměřením na podporu lepšího postavení na trhu (týká se zejména Nositelů tradice lidových řemesel a jejich následovníků) a pro fyzické osoby se zájmem podílet se svými osobními projekty na dokumentaci významných a ohrožených prvků tradiční lidové kultury;

d) udělování cen Ministerstva kultury v oblasti tradiční lidové kultury dle nařízení vlády č. 5/2003 Sb., o oceněních v oblasti kultury, udělovaných Ministerstvem kultury, ve znění pozdějších předpisů – udělování titulu Nositel tradice lidových řemesel a Ceny v oborech zájmových uměleckých aktivit – obor tradiční lidová kultura a folklor, případně i Ceny za přínos k rozvoji české kultury;

a další nástroje metodického a správního charakteru:

- periodické vyhodnocování plnění této Koncepce a zpracování mezinárodně požadovaných zpráv o plnění Úmluvy jako sebereflexe a základ její případné aktualizace;
- existence a činnost celostátního odborného pracoviště Národního ústavu lidové kultury a funkční síť regionálních odborných pracovišť pro péči o tradiční lidovou kulturu, jak požaduje čl. 13 Úmluvy;
- vytváření a realizace koncepcí, poskytování metodické péče státními a samosprávnými orgány;
- zabezpečení implementace dalších závazků vyplývajících z Úmluvy;
- využití Národní rady pro tradiční lidovou kulturu pro dialog o koncepčních otázkách péče o tradiční lidovou kulturu se zainteresovanými nevládními subjekty;
- zohlednění předávání tradiční lidové kultury v rámcových vzdělávacích programech škol s důrazem na zásadu „místní společenství – místní tradiční lidová kultura – místní škola“;
- existence a činnost vojenského uměleckého souboru zřízeného Ministerstvem obrany (Ondráš),
- trvale vyzývat orgány krajů a měst, zájmových společenství k oceňování významných počinů v této oblasti péče;
- usilovat o trvalou pozornost médií prezentaci a vysvětlování obsahu konkrétních jevů tradiční lidové kultury.

4. Konkrétní úkoly

4.1 Identifikace jevů tradiční lidové kultury

4.1.1 *Etnokartograficky zpracovávat výskyt žijících identifikovaných projevů tradiční lidové kultury na území České republiky. Zajistit cyklickou aktualizaci tohoto zpracování jedenkrát za deset let.*

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Akademií věd ČR

Doporučuje se: krajským orgánům podporovat kulturní instituce v jejich práci na etnokartografické identifikaci jevů tradiční lidové kultury na regionální, případně místní úrovni a využívat výsledků pro operativní a koncepční opatření na území v jejich působnosti

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.1.2 *Podporovat práce na vytváření standardního názvosloví projevů tradiční lidové kultury, upřesňování pracovních termínů, pojmů a kategorií jevů a reálií pro systém identifikace a dokumentace prvků tradiční lidové kultury postihnutelných etnografickými metodami.*

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Akademií věd ČR

Doporučuje se: orgánům územní správy podporovat instituce při případné spolupráci na vytváření standardního názvosloví

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.1.3 *Průběžně evidovat materiální doklady související s jevy tradiční lidové kultury ve smyslu zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů, v platném znění (CES).*

Zajistí: Ministerstvo kultury, NÚLK, krajské orgány prostřednictvím krajských muzeí, orgány obecních samospráv prostřednictvím jimi zřizovaných muzeí

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.1.4 Využívat a doplňovat na všech úrovních síť dobrovolných neprofesionálních dokumentátorů (zpravodajů) pro identifikaci a dokumentaci jevů tradiční lidové kultury; poskytovat jim metodickou pomoc podle územní příslušnosti regionálních pracovišť. Na internetových stránkách NÚLK uveřejnit základní informaci pro tyto dokumentátory. Využít zkušenosti a stávající adresář dobrovolných neprofesionálních dokumentátorů České národopisné společnosti.

Zajistí: Ministerstvo kultury prostřednictvím NÚLK a ve spolupráci s regionálními odbornými pracovišti pro péči o tradiční lidovou kulturu v krajích, Českou národopisnou společností a dalšími kulturními institucemi na regionální a místní úrovni

Doporučuje se: orgánům územní správy podporovat instituce při vytváření sítě dobrovolných dokumentátorů jevů tradiční lidové kultury

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.2 Dokumentace jevů tradiční lidové kultury

4.2.1 Ve smyslu „Koncepte identifikace a dokumentace tradiční lidové kultury“ zajišťovat periodicky dokumentaci jevů tradiční lidové kultury, zejména těch, které jsou bezprostředně ohroženy, tyto dokumentovat v pravidelných cyklech podle stupně ohrožení.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s NÚLK

Doporučuje se: orgánům krajů, aby pověřily svá regionální odborná pracoviště pro péči o tradiční lidovou kulturu, a orgánům dotčených měst, aby pověřily organizace v jejich působnosti zabývající se tradiční lidovou kulturou prací na tomto úkolu

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.2.2 V muzeích, která mají etnografické sbírky, vytvářet odborné a ekonomické podmínky:

- a) pro systematické výzkumy a dokumentaci jevů tradiční lidové kultury v terénu,
- b) pro archivní výzkumy a rešerše ve specializovaných fondech archivů, muzeí a knihoven.

Prioritně se věnovat jevům bezprostředně ohroženým zánikem.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Ministerstvem vnitra

Doporučuje se: krajským orgánům vytvořit jimi zřizovaným kulturním institucím vhodné

podmínky pro systematický výzkum a dokumentaci místní tradiční lidové kultury se zvláštním zaměřením na projevy právě zanikající

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.2.3 Budovat informační databáze archiválií a sbírkových předmětů z oblasti tradiční lidové kultury v muzeích, knihovnách, ústavech Akademie věd ČR a doporučit tuto činnost i ústavům vysokých škol. Zpřístupnit tyto databáze ve smyslu autorského zákona zdarma pro vědecké, výchovné a další účely ve veřejném zájmu.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Akademií věd ČR

Doporučuje se: vysokým školám, orgánům územní samosprávy podporovat budování databází dokumentačních fondů; orgánům územní samosprávy využívat těchto fondů pro jejich případné vlastní koncepce péče o tradiční lidovou kulturu na území v jejich správě

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.2.4 Finančně podporovat doplňování sbírkových fondů akvizicemi z oboru tradiční lidové kultury.

Zajistí: Ministerstvo kultury prostřednictvím výkupů a akvizic jím zřizovaných sbírkotvorných institucí

Doporučuje se: orgánům územní správy, aby podporovaly akviziční činnost jimi zřizovaných sbírkotvorných institucí s přihlédnutím k jejich sbírkotvorné činnosti v oblasti místní a regionální tradiční lidové kultury jako jevu typického pro dané území

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.2.5 Průběžně doplňovat Seznam nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky, vedený Ministerstvem kultury podle schválené metodiky, o nejvýznamnější prvky této části národního kulturního dědictví. Periodicky sledovat a dokumentovat proměny jeho částí a veřejného užití. Podle vzoru tohoto ústředního seznamu vytvořit v jednotlivých krajích krajské soupisy regionálně významných jevů tradiční lidové kultury.

Zajistí: Ministerstvo kultury po dohodě a ve spolupráci s orgány územní správy, na jejichž

území se vyskytuje navrhovaný projev, a případně se zástupci společenství, které je nositelem tohoto projevu

Doporučuje se: krajským orgánům ve spolupráci s regionálními odbornými pracovišti pro péči o tradiční lidovou kulturu vytvořit v krajích krajské soupisy regionálně významných projevů tradiční lidové kultury.

Termín: průběžně, vytvoření krajských soupisů do konce roku 2013

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.2.6 Zpracovávat periodické zprávy podle mezinárodního zadání k implementaci Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví a zprávy o plnění této koncepce jako nástroj k aktualizaci postupů v oblasti péče o tradiční lidovou kulturu.

Zajistí: Ministerstvo kultury

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.2.7 Podporovat informační, školící a metodologickou činnost regionálních odborných pracovišť pro péči o tradiční lidovou kulturu v krajích, a to zejména:

- a) identifikaci a dokumentaci jevů tradiční lidové kultury a péči o ně,
- b) pořádání specializovaných školení pro dobrovolné dokumentátory (zpravodajce), profesionální pracovníky dokumentace a sbírek,
- c) vytváření specializovaných databází,
- d) poskytování informací veřejnosti,
- e) poskytování metodické pomoci veřejné správě a odborným institucím v otázkách péče o tradiční lidovou kulturu,
- f) shromažďování informací o nejúspěšnějších postupech v uchovávání, prezentaci a předávání projevů tradiční lidové kultury
- g) průběžné dodávání informací do ústředních databází věnovaných tradiční lidové kultuře a do krajských soupisů.

Zajistí: Ministerstvo kultury

Doporučuje se: krajským orgánům, aby v tomto ohledu nadále podporovaly jimi pověřená regionální odborná pracoviště pro péči o tradiční lidovou kulturu

Termín: trvale

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.2.8 *Zajistit pravidelné zpracovávání přehledu regionálních akcí zacílených na uchování a prezentaci jevů tradiční lidové kultury široké veřejnosti. Koncipovat získávání údajů a formu jejich zveřejnění s ohledem na jejich využití i pro kulturní turismus.*

*Zajistí: Ministerstvo kultury prostřednictvím NÚLK, Folklorní sdružení ČR; Ministerstvo pro místní rozvoj ve spolupráci s Českou centrálou cestovního ruchu CzechTourism
Doporučuje se: krajským orgánům prostřednictvím regionálních odborných pracovišť pro péči o tradiční lidovou kulturu*

Termín: pravidelně každý rok

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.2.9 *Provozovat a průběžně aktualizovat centrální elektronickou databázi věnující se tradiční lidové kultuře a její dokumentaci.*

Zajistí: NÚLK

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.2.10 *Podporovat projekty v oblasti výzkumu a vývoje naplňující cíle programu NAKI vymezené v tematické prioritě pro tradiční a lidovou kulturu; motivovat potenciální předkladatele projektů, aby věnovali při jejich zpracování zvláštní pozornost statkům zapsaným v Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky.*

Zajistí: Ministerstvo kultury

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.2.11 *Využívat pro terénní výzkumy a dokumentaci tradiční lidové kultury studentských diplomových, ročníkových a seminárních prací a motivovat k tomu studenty mimo jiné specializovanými granty pro studentskou vědeckou činnost. Tím zároveň přispívat k lepší profesionální připravenosti mladých odborníků pro práci v muzeích a vědeckých ústavech.*

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Akademií věd ČR a vysokými školami

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.3 Uchování, šíření, prezentace a předávání hodnot tradiční lidové kultury

4.3.1 Nadále podporovat využívání poznatků o tradiční lidové kultuře ve výchovně vzdělávacím procesu ve školách (v základních školách, základních uměleckých školách, středních a odborných školách, včetně umělecko-řemeslných škol). Zároveň tuto problematiku využívat jako možného prostředku výchovy k toleranci, proti rasismu a xenofobii (například v rámci multikulturní výchovy).

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy

Doporučuje se: orgánům územní správy, pokud jsou zřizovateli škol, aby podporovaly osvojování místních a regionálně typických projevů tradiční lidové kultury v rámci školní výuky a výchovy

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: 0

4.3.2 Zpracovávat a vydávat učební texty, obrazové a zvukové pomůcky pro školní a mimoškolní výchovu k poznávání a osvojování jevů tradiční lidové kultury tuzemských regionů se zvláštním zřetelem na jevy zapsané do Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky a krajských seznamů.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury, popř. dalších kapitol

4.3.3 Podporovat mimoškolní formy vzdělávání a školení prostřednictvím grantového systému a zvláštních stipendií zaměřených na uchování jevů tradiční lidové kultury.

Zajistí: Ministerstvo kultury

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.3.4 Využívat a podle potřeby a vhodnosti veřejně prezentovat tradiční kulturní dědictví obsahující pozitivní prvky, zejména s vojenskou tematikou, na příslušných veřejných shromážděních a slavnostech, popř. ve vzdělávacích a výchovných zařízeních, pořádaných Ministerstvem obrany samostatně nebo ve spolupráci s Ministerstvem kultury, Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, kraji, obcemi, vzdělávacími, výchovnými a dalšími institucemi a zařízeními.

Zajistí: Ministerstvo obrany v případné spolupráci s dalšími rezorty a institucemi

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva obrany

4.3.5 Využívat a podle potřeby doplňovat formy a způsoby veřejného oceňování²⁷ jednotlivců, kolektivů, těles a organizací, které významně přispívají k naplňování péče o tradiční lidovou kulturu a k její ochraně nebo šíření. Oceňovat nejlepší výsledky interpretace a prezentace prvků tradiční lidové kultury. Zejména

- a) nadále udělovat titul „Nositel tradice lidových řemesel“²⁸, jako zvláštní formu veřejného uznání mistrům lidových řemesel, kteří dokonale ovládají tradiční technologie a předávají je dalším následovníkům,
- b) navrhopvat ocenění za zásluhy v péči o tradiční lidovou kulturu Cenou Ministerstva kultury za přínos k rozvoji české kultury a Cenou Ministerstva kultury v oborech zájmových uměleckých aktivit,
- c) po dohodě se zainteresovanými občanskými iniciativami uvážít formu morálního oceňování nejlepších publicistických počinů v oblasti tradiční lidové kultury.

Zajistí: Ministerstvo kultury

Doporučuje se: orgánům krajských samospráv, aby postupovaly obdobným způsobem a vytvářely vlastní systémy veřejného oceňování.

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.3.6 Zaměřit činnost Národní rady pro tradiční lidovou kulturu, která působí jako poradní orgán ministra kultury, ve prospěch zachování a péče o nejvýznamnější jevy tradiční lidové kultury zapsané do Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky a dialogu Ministerstva kultury s odborníky z oboru

²⁷ Rozumí se pouze taková ocenění, která nejsou v rozporu s nařízením vlády č. 5/2003 Sb.

²⁸ Titul je udělován podle nařízení vlády č. 5/2003 Sb., o oceněních v oblasti kultury, udělovaných Ministerstvem kultury, ve znění nařízení vlády č. 98/2006 Sb., vychází z projektu UNESCO „Žijící lidské poklady“

etnologie, sociologie, dějin umění, hudební, filmové a divadelní vědy, estetiky, architektury a techniky, školství a osvěty, médií, regionalistiky i relevantních občanských sdružení.

Zajistí: Ministerstvo kultury

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.3.7 Prostřednictvím výběrových dotačních řízení vyhlášených Ministerstvem kultury napomoci nositelům jevů tradiční lidové kultury, zejména zapsaných do Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky a do krajských seznamů, s praktickým prováděním jevů, jsou-li spjaty se zvláště náročnými podmínkami.

Zajistí: Ministerstvo kultury

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.3.8 Prostřednictvím výběrových dotačních řízení vyhlášených Ministerstvem kultury podporovat přípravu a realizaci plánů péče o zvláště významné jevy zapsané do Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky. Zpracovat vzorovou osnovu takového plánu a projednat ji v Národní radě pro tradiční lidovou kulturu.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s NÚLK

Doporučuje se: orgánům krajů podporovat jím zřizované instituce, aby se mohly podílet na plnění tohoto úkolu

Termín: průběžně, vzorová osnova plánu bude zpracována do konce roku 2011

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.3.9 Zpracovávat, publikovat a prezentovat výsledky dotazníkových šetření z let 2006 až 2010 v jednotlivých krajích; výsledky využít mimo jiné při plánování dokumentace, při popularizaci tradiční lidové kultury a identifikaci místního dědictví tradiční lidové kultury jako nástroje pro prezentaci měst a obcí, při zpracování nominací k zápisu do krajských seznamů významných statků tradiční lidové kultury.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s NÚLK

Doporučuje se: orgánům územní správy participovat na tomto úkolu prostřednictvím regionálních pracovišť pro péči o tradiční lidovou kulturu v krajích

Termín: dle harmonogramu stanoveného Ministerstvem kultury

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.3.10 Zabezpečit dostupnost informací o tradiční lidové kultuře široké veřejnosti především prostřednictvím regionálních odborných pracovišť pro péči o tradiční lidovou kulturu v krajích, ale i prostřednictvím sítě knihoven, muzeí, archivů, vědeckých a dalších odborných institucí.

NÚLK ve spolupráci s regionálními odbornými pracovišti pro péči o tradiční lidovou kulturu v krajích a s Českou národopisnou společností budou poskytovat konzultace ke zkvalitnění prezentace zvláště významných jevů tradiční lidové kultury.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s NÚLK a s Ministerstvem vnitra

Doporučuje se: orgánům krajů, České národopisné společnosti a Asociaci muzeí a galerií České republiky

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: 0

4.3.11 Podporovat úsilí profesních sdružení, přijmou-li záměr zpracovat svůj profesní etický kodex, a s tímto kodexem seznámit Národní radu pro tradiční lidovou kulturu a regionální odborná pracoviště pro péči o tradiční lidovou kulturu v krajích, jakož i další zainteresované orgány, organizace a instituce.

Zajistí: Ministerstvo kultury

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: 0

4.3.12 Vystavovat ve sbírkových institucích, které spravují etnografické fondy, hmotné artefakty tradiční lidové kultury, předvádět různé další jevy tradiční lidové kultury, např. technologické postupy, obřady, obyčeje, zvyky, zpěv, hudbu a tance. Využívat přitom řemeslníků, interpretů a lektorů.

Ve výběrových dotačních řízeních podporovat tyto typy prezentačních projektů.

Zvláštní pozornost věnovat rozvoji prezentace tradiční lidové kultury v muzeích v přírodě.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s NÚLK a dalšími jím zřizovanými sbírkovými institucemi

Doporučuje se: orgánům územní správy vytvořit podmínky pro realizaci tohoto úkolu v krajích v rámci grantového systému

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.3.13 Motivovat grantovými systémy k podpoře účinné péče o tradiční lidovou kulturu, její uchování a dokumentaci. Zejména

- a) podporovat prostřednictvím grantových systémů provádění a případně revitalizaci zvláště významných a ohrožených místních a regionálních obřadů, obyčejů a zvyků v místech jejich současné či nedávné existence,
- b) upřednostňovat při rozhodování o podpoře dokumentace a prezentace ty projevy, které jsou zahrnuty do Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky a projevy bezprostředně ohrožené,
- c) podporovat publikační a vydavatelskou činnost tématicky zaměřenou na tradiční lidovou kulturu, zejména na jevy zapsané do Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky a do krajských seznamů,
- d) podporovat prostřednictvím grantových systémů pořádání regionálních, národních a mezinárodních festivalů, přehlídek, soutěží a tvůrčích dílen.

Zajistí: Ministerstvo kultury

Doporučuje se: orgánům krajů postupovat obdobně a prostřednictvím grantových systémů podporovat provádění místních tradic lidové kultury

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.3.14 Zajišťovat statisticko-ekonomická data týkající se prezentace tradiční lidové kultury (např. data o návštěvnosti kulturních akcí pro veřejnost, výši výdajů veřejnoprávních rozpočtů na návštěvnost, počtu prezentačních akcí apod.).

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci Národním informačním a poradenských střediskem pro kulturu

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: 0

4.4 Mezinárodní spolupráce

4.4.1 Podporovat mezinárodní spolupráci v oblasti rozšiřování a ochrany tradiční lidové kultury, mimo jiné formou výměny koncepčních materiálů zaměřených na lepší péči o tradiční lidovou kulturu ve smyslu Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví.

Zajistí: Ministerstvo kultury

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: 0

4.4.2 Podporovat formou příspěvku na provoz

a) realizaci dvoustranných a mnohostranných projektů v oblasti dokumentace, prezentace a ochrany jevů tradiční lidové kultury,

b) výměnu vědeckých a technických publikací, časopisů, audiovizuálních nosičů aj.,

c) mezinárodní setkání odborníků a jejich zahraniční studijní cesty.

Prioritně podporovat spolupráci se zeměmi Visegrádu, EU a s rozvojovými zeměmi ve smyslu Úmluvy o zachování a podpoře rozmanitosti kulturních projevů, jíž je Česká republika smluvní stranou.

Zajistí: zřizovatelé podle svých rozpočtových možností

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury, popř. dalších rozpočtových kapitol

4.4.3 Podporovat výměnu kulturních hodnot tradiční lidové kultury v rámci vyhlášených státních výběrových dotačních řízení. Využívat k tomu také prováděcích plánů k uzavřeným dohodám o kulturní spolupráci s jednotlivými státy.

Zajistí: Ministerstvo kultury

Doporučuje se: orgánům územní správy počítat při výměně kulturních hodnot s prezentací místních tradic lidové kultury v zahraničí

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

4.4.4 Podporovat participaci České republiky na speciálních programech a projektech mezinárodních organizací (UNESCO, Evropská unie, Visegrád a jiná regionální uskupení) v oblasti péče o tradiční lidovou kulturu.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Ministerstvem zahraničních věcí

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury a Ministerstva zahraničních věcí

4.4.5 Pozorně posuzovat, případně předkládat zvláště odůvodněné návrhy k zápisu mezinárodně významných jevů tradiční lidové kultury České republiky do Reprezentativního seznamu nemateriálního kulturního dědictví lidstva, zřízeného Úmluvou o zachování nemateriálního kulturního dědictví, případně do Seznamu nejlepších praktických postupů při péči o zachování nemateriálního kulturního dědictví, zřízeného toutéž úmluvou. Tím posilovat mezinárodní prestiž České republiky a zviditelňovat její tradiční nemateriální kulturní dědictví ve světě.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s Ministerstvem zahraničních věcí

Termín: průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury a Ministerstva zahraničních věcí

4.4.6 Zvážit vydání reprezentativní cizojazyčné publikace o nemateriální tradiční lidové kultuře jako nástroje prezentace České republiky a její kultury ve světě.

Zajistí: Ministerstvo kultury ve spolupráci s NÚLK

Termín: dle možností rozpočtu

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu Ministerstva kultury

Část D.

NÁROKY NA STÁTNÍ ROZPOČET

1. Provoz a činnost příspěvkových organizací zřizovaných Ministerstvem kultury

Bude zajišťován v rámci předpokládaného vývoje státního rozpočtu a rozpočtové kapitoly 334-Ministerstvo kultury. Nepředpokládají se zvýšené nároky na státní rozpočet.

2. Investiční akce příspěvkových organizací zřizovaných Ministerstvem kultury

Budou financovány v rámci předpokládaného vývoje státního rozpočtu a rozpočtové kapitoly 334-Ministerstvo kultury prostřednictvím registrovaných investičních programů. Nepředpokládají se zvýšené nároky na státní rozpočet.

3. Výdaje na výzkum a vývoj

Budou hrazeny z Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity NAKI dle výsledků veřejné soutěže a možnosti schválených výdajů státního rozpočtu na výzkum a vývoj pro jednotlivé roky a tento program. Program obsahuje samostatnou prioritu 1.3. – Nehmotné kulturní dědictví.

Další prostředky v oblasti výzkumu a vývoje může každá výzkumná organizace získat v rámci institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace na základě zhodnocení jí dosažených výsledků ve smyslu ustanovení § 4, odst. 2, písm. a) zákona č. 130/2002 Sb.

4. Výdaje v programu Ministerstva kultury „Kulturní aktivity“ (dále jen KA)

V rámci programu Kulturních aktivit realizuje Ministerstvo kultury podporu péče o tradiční lidovou kulturu několika způsoby:

- a) účelová podpora příspěvkových organizací Ministerstva kultury (národní akce)
- b) výběrové dotační řízení na podporu tradiční lidové kultury
- c) program poskytování příspěvků na tvůrčí a studijní účely (stipendia)

Přehled uveden v tabulce č. 1.

5. Výdaje na udělování Cen Ministerstva kultury

Součástí nařízení vlády č. 5/2003 Sb., o oceněních v oblasti kultury, udělovaných Ministerstvem kultury, ve znění pozdějších předpisů, je i udělování cen v oblasti tradiční lidové kultury, a to:

- a) udělování titulu Nositel tradice lidových řemesel;

b) udělování ceny v oborech zájmových uměleckých aktivit – obor tradiční lidová kultura a folklor.

Výdaje plánované na udělování těchto cen jsou uvedeny v tabulce č. 2. Tyto výdaje jsou zahrnuty v rámci věcných výdajů Ministerstva kultury.

Tab. č. 1 – PROGRAM „KULTURNÍ AKTIVITY“ 2011–2015
(návrh optimálního rozpočtu v tis. Kč)

Rok	2011	2012	2013	2014	2015
<i>KA příspěvkových organizací MK</i>	4 190	4 520	4 250	4 600	4 250
<i>Podpora tradiční lidové kultury</i>	22 000	25 000	25 000	25 000	25 000
<i>Program poskytování stipendií</i>	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
<i>Celkem</i>	27 190	30 520	30 250	30 600	30 250

Tab. č. 2 – PŘEDPOKLÁDANÉ VÝDAJE NA UDĚLOVÁNÍ
CEN MINISTERSTVA KULTURY (v tis. Kč)

Rok	2011	2012	2013	2014	2015
<i>Udělování titulu Nositel tradice lidových řemesel</i>	250	250	250	250	250
<i>Udělování Ceny MK v oboru tradiční lidová kultura a folklor</i>	50	50	50	50	50
<i>Celkem</i>	300	300	300	300	300

Část E.

STAV, KTERÉHO BUDE DOSAŽENO NAPLNĚNÍM CÍLŮ TÉTO KONCEPCE

1. Zvýší se úroveň znalostí o tradiční lidové kultuře v České republice, bude zajištěna aktualizace těchto poznatků alepší se péče o ni.
2. Vytvoří se lepší podmínky pro důstojné provádění jevů tradiční lidové kultury na místní úrovni a tím i pro celkovou prezentaci dotčených obcí a měst.
3. Zlepší se podmínky pro implementaci Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví a dalších mezinárodně právních instrumentů.
4. Prostřednictvím spolupráce regionálních odborných pracovišť pro péči o tradiční lidovou kulturu v krajích a národního pracoviště pro péči o tradiční lidovou kulturu (NÚLK) na trvalé aktualizaci příslušných webových portálů a databází se zvýší dostupnost informací o tradiční lidové kultuře pro odbornou i laickou veřejnost.
5. Činnost regionálních odborných pracovišť pro péči o tradiční lidovou kulturu v krajích a národního pracoviště pro péči o tradiční lidovou kulturu (NÚLK) přispěje ke zvýšení úrovně péče o tradiční lidovou kulturu a její využití pro vzdělávací a výchovné účely.
6. Popularizace Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky a podpora vzniku a rozvoje podobně zaměřených krajských seznamů pomůže zvýšit prestiž významných statků tradiční lidové kultury ve společnosti.
7. Potenciál Národního ústavu lidové kultury, který má status výzkumné organizace, bude využit v programu výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI 2011–2015).
8. Realizace této koncepce přispěje k naplnění cílů Státní kulturní politiky, kterou vláda České republiky schválila svým usnesením ze dne 19. listopadu 2008 č. 1452.
9. Naplněním cílů této koncepce se upevní dobré postavení České republiky v UNESCO.
10. Budou vytvořeny předpoklady pro další rozvoj péče o tradiční lidovou kulturu a s ní spojených vědních oborů v České republice po roce 2015.